TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI Sınıf-9

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU ZAMİR

İsimlerin yerini geçici olarak tutan sözcüklerdir. İsim çekim eklerini alır. İsim tamlamalarında tamlayan ya da tamlanan olabilir.

KİŞİ (ŞAHIS) ZAMİRLERİ

▼Kişi adlarının yerini tutan zamirlerdir (ben, sen, o, biz, siz, onlar).

▼Kişi zamirleri birbirlerinin yerine kullanılabilir. Saygı, incelik, çekingenlik, alçak gönüllülük ya da büyüklenme amacıyla "ben" yerine "biz", "sen" yerine "siz" kullanılabilir.

Senin geçtiğin yollardan **biz** çoktan geçtik. (büyüklenme)

Biz de insanız, bizim de hatalarımız olur. (alçak gönüllülük)

Siz, Sayın Konuşmacı, biraz dinlenmek ister misiniz? (saygı)

▼"Ben" ve "sen" zamirlerine yönelme (-e/-a) hâl eki getirildiğinde ses değişmesi olur. Sözcükler "bana", "sana" şeklini alır.

▼Kişi zamirleri, isim çekim eklerini alabilir.

Sen**i** görmeyeli çok oldu. (belirtme hâl eki)

Biz**de** biraz otururuz, sonra yola çıkarız. (bulunma hâl eki)

San**a** her şeyi anlatacakmış. (yönelme hâl eki)

▼Kişi zamirleri, isim tamlamalarında tamlayan olabilir.

Onun sorunlarına çözüm bulmaya çalıştık.

Senin amacın ne, anlamadım ki!

DÖNÜŞLÜLÜK ZAMİRİ

▼"Kendi" sözcüğüne dönüşlülük zamiri denir.

▼Dönüşlülük zamiri, yapılan işin yapana döndüğünü gösterir.

▼Kişi adlarının yerine kullanılır (kendim, kendin, kendi/kedisi, kendimiz, kendiniz,

▼kendileri).

▼Biçimce etken çatılı bir eylemin kullanıldığı cümleyi, anlamca dönüşlü yapar.

Arkadaşım, **kendini** çok över./Arkadaşım, çok övünür.

▼Dönüşlülük zamiri, isim tamlamalarında tamlayan ya da tamlanan olabilir.

Sen **kendi** derdine yan. (tamlayan)

Bana bunları söyleyen, çocuğun **kendisiydi**. (tamlanan)

İŞARET (GÖSTERME) ZAMİRLERİ

▼Adların yerini işaret yoluyla tutan zamirlerdir (bu, şu, o, bunlar, şunlar, onlar).

▼Sıfat ve zarf olarak kullanılan "böyle", "şöyle", "öyle" sözcükleri; iyelik eklerini aldıklarında "işaret zamiri"ne dönüşür.

Böylesini görmedim daha önce. (zamir)

Öylesine rastlamak zor. (zamir)

Şöylelerine inanma, derim sana. (zamir)

Öyle insan yok dünyada. (sıfat)

Konuya **şöyle** bak bir de. (zarf)

▼İşaret ifade eden sözcükler, adın yerini tuttuğunda "işaret zamiri"; adı nitelediğinde ise "işaret sıfatı" olur.

Şu soruya bakar mısın? (sıfat)

Şuna bakar mısın? (zamir)

▼İşaret zamirleri, isim tamlamalarında tamlayan ya da tamlanan olabilir.

Şunun şurasında sınava kaç gün kaldı?

Ötekinin görüşünü sordun mu?

Onun kilidi bozulmuş.

BELGİSİZ ZAMİRLER

⌘ İsimleri belirsiz bir şekilde karşılayan zamirlerdir (biri, herkes, hepsi, şey, falan, kimi, birazı, bazısı, başkası, çoğu, niceleri, birtakımı, hiçbiri, kimse).

Biri bana yardım edebilir mi?

Başkaları için yaşardı hep.

Hiçbirini sevmedi.

⌘ Belgisizlik anlamı veren sözcükler, 3. tekil kişi iyelik eki aldığında "belgisiz zamir"; bu eki almayıp bir ismi belirtiğinde "belgisiz sıfat" olur.

Birkaçını anlayamadım. (belgisiz zamir)

Birkaç soruyu anlayamadım. (belgisiz sıfat)

Kimi mutlu kimi hüzünlü insanlardı. (belgisiz zamir)

Kimi gün gelir, parkta otururdu. (belgisiz sıfat)

SORU ZAMİRLERİ

▼İsimlerin yerini soru yoluyla tutan sözcüklerdir.

▼Asıl soru zamirleri "ne" ve "kim" sözcükleridir.

▼Soru zamirlerine verilen cevaplar, isim veya zamir olur.

Kimden bahsediyorsunuz?

Ne aldınız kırtasiyeden?

▼"Ne" sözcüğü, soru zamiri dışında "soru sıfatı" ve "soru zarfı" olarak da kullanılır.

Ne bağırıp duruyorsun öyle? (soru zarfı)

Ne derdiniz var yine? (soru sıfatı)

EK HÂLİNDE ZAMİRLER

İYELİK ZAMİRİ

İsimlerin sonuna gelerek onların kime ait olduğu gösteren eklere "iyelik ekleri" denir. İyelik ekleri, isim tamlamalarında tamlayanın yerini tutar. Bu nedenle de iyelik zamiri adını alır.

Eşyalarımı özenle kullanırım. (benim eşyalarım)

Davranışınız bizi incitti. (sizin davranışınız)

İLGİ ZAMİRİ (-ki)

Belirtili isim tamlamasında tamlanan görevindeki sözcüğün yerini tutan, "-ki" ilgi zamiridir. İsimlerin yerini geçici olarak tutar.

Senin sınavın iyi geçmiş, benim**ki** o kadar iyi geçmedi.

Sınıfımızın**ki** yeni alındı.

SORULAR

SORU 1:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde kişi zamiri kullanılmamıştır?

A) Bugün bana gelen ikinci e-postaydı bu.

B) Biz kırk kişiyiz, birbirimizi biliriz.

C) Ne ekersen onu biçersin.

D) İşe giderken onu da okuluna bırakacağım.

E) Ne verirsen elinle, o gider seninle.

Cevap: C

SORU 2:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zamir yüklem görevinde kullanılmıştır?

A) Şikâyet ettiğiniz yaşam belki de başka birinin hayalidir.

B) Hiç kimse, hiçbir şey söylemeyen karıncadan daha iyi öğüt veremez.

C) Dürüstlük ağacının meyvesi güvendir.

D) Bir çivi bir nalı, bir nal bir atı, bir at bir insanı, bir insan da bir ülkeyi kurtarır.

E) Bir çiçeğin kokusu neyse bir insanın kişiliği de odur.

Cevap: E

SORU 3:

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tamlamayı oluşturan sözcüklerin tamamı zamir görevindedir?

A) Bu semtin kedileri insanlardan kaçmıyor.

B) O kişi beni de birkaç kez aradı.

C) Onlardan bazılarını tanıyorum?

D) Bu şehir o eski İstanbul mudur?

E) Bu bisikletlerden hangisi senin?

Cevap: C